

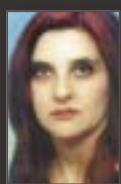

ИЛИРЈАН БЕЌИРИ,
МИНИСТЕР ЗА КУЛТУРА

НАЦИОНАЛНИТЕ КУЛТУРНИ ИНТЕРЕСИ ЗА ДА ГИ ВОЗВРАТИМА

Илирјан Беќири е роден на 5 март 1968 година во Тетово. Во 1998 година, на Тетовскиот универзитет, дипломира на Факултетот за ликовна уметност, отсек сликарство, а магистрира во 2002 година на Универзитетот во Приштина.

Од 1998 до 2002 година работи како асистент на Факултетот за ликовна уметност, а од 2002 до 2005 година е професор на истиот. Министерот Беќири има реализирано повеќе самостојни и групни изложби во Република Македонија и во соседството, а учествува и на неколку ликовни колонии. Зборува српски, турски и англиски јазик.

Разговорот го водеше:
Милева ЛАЗОВА

Министре Беќири, изминаа 100 дена од функционирањето на Владата на господинот Груевски. Премиерот даде отчет за нејзината работа, но што сработи Министерството за култура во текот на тие три месеци, односно со што можете да се пофалите како институција дека во изминатата 2006 година сте почнале да реализирате од зацртаната програма и што следува во 2007 година?

БЕЌИРИ: Во минатите четири месеци Министерството за култура, пред сè, мораше да се задржи на санирањето на лошата финансиска состојба, која беше оставена од претходниот министер Благоја Стефановски. Во Министерството за култура беше оставен долг од повеќе од 1.600.000 евра, дел од нив од програмски, а друг дел од вонпрограмски средства. Ова е доказ дека претходниот состав на Министерството ненаменски трошело државни пари и не ги исплатувало средствата за договорите во согласност со програмата. Во минатиот период Министерството за култура почна активно да работи на зголемувањето на грижата за националните културни интереси и вредности преку воспоставување ефикасен и функционален вредносен систем, базиран на цврсти критериуми и принципи во согласност со европските стандарди и критериуми. Наша цел е да се подигне свеста за значењето на културата и на културното наследство во Република Македонија и културата да заземе позначајно место од она што досега го имаше, кое е неодредено и ограничено, а воедно и да се подигне на повисоко ниво како значаен фактор на интегрирањето на нашата држава во Европската унија. Во иднина Министерството за култура ќе применува контрола на насочувањето на буџетските средства, кои треба да се трошат исклучително за реализација на програмските определби. Исто така, максимално ќе настојуваме да има домаќински однос кон буџетските пари, сè со цел да се воспостави нивна наменска и рационална употреба. Покрај предвидените програмски активности од сите дејности од областа на културата, Министерството почна со реализација на голем број капитални објекти од државен интерес, кои ќе дадат голем придонес за македонската култура и историја и за нивно рефлектирање во светски рамки.

**ЌЕ ГИ РАЗБУДИМЕ
УРНИ ИНСТИТУЦИИ И
РАТИМЕ ОД ЗАБОРАВ**

М

еја интервју

ИЛИРЈАН БЕЌИРИ

Претходниот министер за култура, господинот Благоја Стефановски, Ви остави во "наследство" многу проблеми. Што за Вас е приоритетно, односно за што Вие, лично како министер, и Вашиот тим имате вистинско решение?

БЕЌИРИ: Приоритетите во културата, пред сè, ќе бидат оние за кои сме ја добиле довербата од граѓаните во Република Македонија и кои се зацртани во програмата на македонската Влада. Како што веќе кажав, во минатиот период нашето Министерство почна интензивно и активно да работи на полето на националните културни интереси и вредности, преку воспоставување ефикасен и функционален вредносен систем, базиран на цврсти критериуми и принципи кои се усогласени со стандардите и критериумите на Европската унија. Вистинските решенија ќе дојдат сами по себе по воспоставувањето на одредениот функционален вредносен систем на трошење на парите од Буџетот.

градбата на Пелинце, се исплатувале високи хонорари на веќе вработени лица во националните установи, неограничено се трошеле средства од оваа институција за патувања и за правење на низа други неправилности.

Во Министерството за култура најавуваат дека ќе има измени и во начинот на вреднувањето на проектите со кои се конкурира, со строга категоризација што претпоставува и нови правила на игра?

БЕЌИРИ: Да. Досега немаше изграден вредносен систем преку кој ќе биде мерлив успехот на проектот. Наша цел е да воспоставиме токму таков систем, систем кој јасно ќе мери колку е успешен еден проект, преку цврста контрола на парите кои се трошат. Наш приоритет е транспарентно и законско работење и мораме да создадеме ваков систем, инаку и ние ќе бидеме како и претходните. А тоа не е во ред.

Министерството за култура го следат бројни критики и обвинувања кога станува збор за неговата работа. Кои се вашите "оправдувања", се разбира, како институција?

БЕЌИРИ: Министерството за култура на Р Македонија уште еднаш сака да повтори и да нагласи дека досегашната работа на ова Министерство е крајно транспарентна и отворена. Во прилог на ова се и сите остварени средби и одговорени барања. Сметаме дека обвинувањата на сметка на Министерството се тенденциозни и имаат поинаква заднина. Министерството за култура до крај ги почитува законите и работи според нив. Позитивниот тренд на поставување лица задолжени за комуникација со албанските медиуми само ни ја олеснува работата и го зголемува нејзиниот квалитет. Соопштеноста кои ги испраќаме за средбите и посетите можеби за вас претставуваат новина затоа што во минатиот период биле одржани многу малку вакви средби. Исто така, сметаме дека самата посета има голема содржина и целта е јасно видлива. Во наредниот период ќе следуваат почести и поредовни посети на националните институции затоа што мораме да се запознаеме со реалните и со фактичките состојби на теренот. Во минатите четири години националните институции биле фрлени во заборав на времето. Токму затоа имаме ваква состојба во културата и токму затоа имаме толкави долгови. Во текот на претходните четири месеци успеавме да реализираме некои работи кои не биле направени во минатите четири години, успеавме да ја доведеме администрацијата на досега невидено ниво на ажурност во работењето.

Објавените извештаи на финансиската ревизија во Министерството за култура покажаа дека во него се забележани бројни неправилности...

БЕЌИРИ: Начнавме многу големи проблеми. Проблемите ќе ги решаваме постепено, дел по дел, десет по десет проблеми, а не сто наеднаш. Во овие неколку месеци, колку што ние сме во Министерството за култура, почнавме да работиме на проблемите кои биле запоставувани и оставени како такви веќе неколку години. Сепак, не сме семожни и не зависим сè од нас. Водејќи се по извештајот на државниот ревизор надлежно Министерство изврши внатрешна ревизија и откри повеќе неправилности во работењето на претходниот министер Стефановски. Утврдени се законски неправилности при из-

Во последно време често и оправдано, преку медиумите, јавноста се известува за лошата состојба на зградата "Уранија" во Охрид, при што се укажува на Македонската академија на науките и уметностите како корисник на овој споменик на старата градска архитектура во Македонија. За жал, пред повеќе од 5 години на еден приватен закупник му е овозможено во подрумските простории и во дворното место на оваа зграда да отвори кафеана. Освен тоа, објектот е статички и сеизмички необезбеден. Како и што ќе преземе Министерството за да се реши овој проблем?

БЕЌИРИ: Министерството за култура веќе се заложи за санација на куќата и дадени му се средства на Охридскиот завод и музеј за првична санација на "Уранија". Се разбира дека од оваа година, во соработка со МАНУ, ќе помогнеме најмногу што можеме.

Ексдиректорот на Турскиот театар, Атила Клине, го обвинуваше новоименуваниот директор, Наџи Шабан, дека лаже, Ацо Костов, кој доби решение за в.д. директор на Националниот конзерваторски центар, не ја прифаќа функцијата и уште многу икс примери на обвинувања, незадоволства, одбивања, непослушност... Ќе спроведете ли ред меѓу луѓето од културната бранша?

БЕЌИРИ: Мислам дека и не е токму така. Право на секој министер е да ги промени директорите на националните установи доколку смета дека за тоа има потреба. Обвинувањата на поранешните директори ги сметаме за невалидни и политички обоени. Мислам дека немаме проблем со послушноста и сè е во најнормален ред и во согласност со законите. Ги отфрламе сите обиди за некаква политизација на овие смени.

Македонската филхармонија постојано се жали дека нема услови за работа (што е и вистина). Постои ли решение за оваа институција?

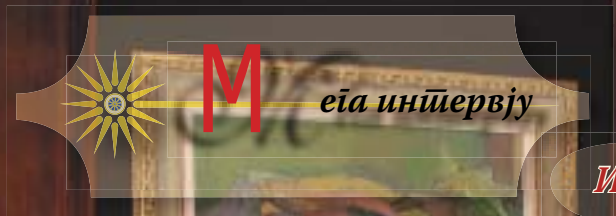
БЕЌИРИ: Секако дека постои. Веќе сме во фаза на идејна изработка на проект за градење на сала за Филхармонија. Таа сала е замислена да биде само за Македонската филхармонија и ќе ги има сите потребни услови за работа. Нам ни е јасна ситуацијата и не ги обвинуваме вработените од таму. Грешката ја лоцираме во досегашната негрижа од страна на надлежните институции и со сите сили се трудиме што поскоро да го решиме овој голем проблем.

Во секое општество цутат нелегални копања на археолошките локалитети, не само во Македонија, туку и во

соседството. Но, секако најмногу нè засега она што се случува кај нас. Дивите копачи земаа голем замав, развија значителен бизнис со продажбата на вредни археолошки експонати. На пример, штитовите од Прилеп, пајонската свештеничка, како што е наведено со "брзина на светлината" е продадена за 50.000 евра и многу други примери. Ќе се надмине ли ваквиот наш долгогодишен проблем, кој го засега секој граѓанин на оваа држава затоа што со тоа се продаваат историјата и културата на Македонија?

БЕЌИРИ: Од историски и од културолошки аспект спомениците на културата претставуваат израз и потврда на универзалните вредности кои постоеле на овие простори. Поради тоа, една од примарните грижи на државата е и заштитата и чувањето на движното и на недвижното културно богатство, пред сè, негово ставање во функција на севкупниот развој. Од недоволните состојби во културата во изминативе петнаесетина години најпогодено беше културното наследство. Особено во периодот од 1991 до 1997 година, а и последниве неколку години, неговата заштита не беше ниту систематска, ниту комплексна, па така цивилизациското наследство на овие простори и она што беше создавано со векови му беше оставено на забот на времето. На минимум беа сведени истражувачката дејност, непосредната заштита и презентацијата на културното наследство, што доведе до апсурдна ситуација - на македонските археолошки локалитети поприсутни да бидат дивите копачи отколку археолозите. Ваквите состојби сами по себе налагаат Министерството за култура да пронајде начин за заштита на културното наследство. Тој начин е преку доследно следење на Законот за заштита на културното наследство, а доколку има потреба, тој ќе се промени и дополни. Исто така, планираме да ги зголемиме средствата кои ќе бидат наменети за довршување на ископувањата на веќе постојните локалитети и за откривање на сите други локалитети кои досега им биле препуштени на дивите копачи.

еја интервју

ИЛИРЈАН БЕЌИРИ

 Кога веќе ја спомнавме археологијата, минатиот министер парите кои беа наменети за културата ги насочи само кон една одредена област - театарот. Од друга страна, пак, археолозите се жалат дека немаат пари за ископувања. Планирани ли се пари и за нив?

БЕЌИРИ: Секако дека за нив има пари. Културното наследство е еден од најбитните сегменти на културата. Токму поради ова ние мораме да водиме голема грижа за него. Пред сè, тоа значи цврста борба против дивите копачи и секако зголемување на ископувањата и комплетирање на веќе започнатите.

 Познато е дека за филмската дејност се потрошиле повеќе пари отколку што биле наменети, со што се создал голем долг. Како Министерството за култура ќе го сведе долгот од овие дејности на салдо нула? Ќе им посветите ли внимание и на издавачката, на театарската дејност...

БЕЌИРИ: Со ребалансот на Буџетот се обезбедени средствата за покривање на сите долгови за филмската дејност за годишната програма 2005-2006 година. Секако дека пред да ги исплатиме парите мораме да ја видиме досегашната целосна финансиска конструкција и да утврдиме колку пари вкупно се потрошени и за што. Доколку сè биде в ред, тогаш парите ќе ги исплатиме. Веројатно е дека веќе на почетокот на оваа година проблемите во филмската дејност ќе бидат решени и се предвидува веќе од 2008 година финансирањето да оди преку филмскиот фонд.

 За културни објекти и за проекти за идната година државата на располагање ќе стави 8 милиони евра од Буџетот за оваа година, односно двојно повеќе пари од минатата година. За кои проекти Министерството планира да ги потроши овие средства?

 Се изврши измена на Законот за култура со воведувањето на почесната титула Амбасадор на културата на Р Македонија. Што понатаму?

БЕЌИРИ: Во 1998 година Собранието на Република Македонија го донесе Законот за култура, со кој се утврдуваат основите на културата како темелна вредност на Република Македонија, облиците на нејзиното остварување, начинот и условите за финансирање, надзор, како и други прашања кои се од интерес за културата. Овој Закон се однесува на регулирањето на основните односи во остварувањето на културата од страна на сите јавни и приватни субјекти во вршењето на дејностите од оваа област. Дел од прашањата кои се важни за регулирањето на односите во културата е и меѓународната културна соработка, која е опфатена со овој Закон.

Владата на Република Македонија преку Министерството за култура покрена иницијатива за доделување на титулата амбасадор на културата. Оваа иницијатива е во функција на збогатувањето на формите на вреднување и претставување на најврвните уметнички достигнувања на нашите творци, со што ќе се оствари и поуспешна севкупна презентација и промоција на нашата држава. Унапредувањето на меѓународната културна соработка е особено важно во процесот на нашето вклучување во евроатлантските структури.

Оттука, потребно е изменување и дополнување на Законот за култура заради создавање правна основа за воведување на почесната титула Амбасадор на културата, која ќе им се доделува на истакнати и на афирмирани личности од доменот на културното творештво во Република Македонија, со што државата ќе им оддаде признание за нивните уметнички достигнувања, а воедно ќе создаде услови кога тие работат, дејствуваат или живеат во странство воедно и да придонесуваат во презентирањето на нашето современо уметничко творештво и културно богатство. Оваа титула е почесна и нема финансиски импликации врз Министерството и Владата.

БЕЌИРИ: Пред сè, тоа се оние проекти кои се вклопени во програмата на Владата и на Министерството за култура. Тоа се Стариот театар, Старата градска кука, Музејот на ВМРО и на жртвите на комунизмот, куката на Мајка Тереза во Скопје, изградбата на Светиклиментовиот универзитет веднаш до Плаошник, Музејот над вода во Охрид, подигнување на уште два ката на НУБ, библиотека во Тетово, концертна сала за Македонската филхармонија... Нагласувам дека покрај наведените капитални објекти од државен интерес, исто така, се предвидени и повеќе други, кои ќе се реализираат во текот на наредните четири години.

За обновувањето, како од подалечното, така и од поблиското минато, на одредени објекти-споменици, постои ли општ консензус и согласност во владејачката структура, ако веќе дел од стручната јавност се спротивставува за некои?

БЕЌИРИ: Секако дека за ова прашање постои консензус во Владата, инаку не би работеле на нивно остварување. Сметам дека премногу врева се крева околу работи кои се добри и кои треба да се направат. Аргументите се на наша страна и ние ќе продолжиме и понатаму во остварувањето на зацртаната програма, со која ја добивме довербата на граѓаните на парламентарните избори.

Со Ребалансот на Буџетот за 2006 година, Министерството одлучи финансиски да им помогне и на манастирските комплекси и на џамиите. Колку средства се одобрени и конкретно за кои објекти тие ќе се наменат?

БЕЌИРИ: Со Ребалансот на Буџетот за 2006 година, а согледувајќи ја лошата состојба на манастирските комплекси и џамии, Владата на РМ одлучи да одобри средства во висина од 9.000.000 денари за превентивни заштитни интервенции на 20 цркви и 10 џамии во Република Македонија. На овој чекор се одлучивме затоа што сакаме да го помогнеме животот на братствата и на сестринствата во манастирите и превентивно да им помогнеме на џамиите, на кои им е потребна итна помош. Опфатени се црквите во сите пет епархии и тоа, Скопската со манастирите: "Св. Богородица", "Св. Ѓорѓи" - Криви

Дол, "Св. Климент Охридски" - Драчево, "Св. Димитриј" - Марков Манастир, с. Сушица (споменик на културата), "Св. Богородица" - с. Матка (споменик на културата), "Св. Никола" - с. Љубанци (споменик на културата), "Св. Ѓорѓи" - с. Кучково (споменик на културата); Преспанско-пелагониската епархија со манастирите: "Св. Архангел Михаил" - с. Варош (споменик на културата), "Свето преображение" - с. Зрзе (споменик на културата), "Св. Богородица" - Трескавец (споменик на културата), "Св. Богородица" - с. Јанковец, Ресен (споменик на културата), "Св. Јован" - с. Слечче, Демир Хисар (споменик на културата); Дебарско-кичевска епархија: "Св. Наум Охридски" - Охрид (споменик на културата), "Св. Богородица Кичевска" - Кичево (споменик на културата), "Св. Ѓорѓи" - с. Рајчица, Дебар (споменик на културата), "Св. Јован Бигорски" - Дебар; Брегалничка православна епархија: "Св. Гаврил Лесновски" - с. Лесново (споменик на културата), "Св. Спиридон" - Злетово; Полошко-кумановска православна епархија: "Св. Јоаким Осоговски" - Крива Паланка (споменик на културата); Струмичката епархија: "Св. Богородица" - с. Вељуса (споменик на културата). Од исламските верски објекти опфатени се џамиите во селата Идризово, Раковец, Буковик, Сарај, Сингелиќ, Блаце (две џамии), Раштански, Радуш, Копаница, како и Чарши џамија во Скопје. Се надевам дека овој позитивен тренд на соработка ќе продолжи и понатаму.

Министре Беќири, врз основа на Законот за организација и работа на органите на државната управа донесовте решение за основање Комисија за програмата на Министерството за култура за 2007 година за областа филмска дејност. Која е нејзината улога?

БЕЌИРИ: Со ова решение се основа Комисија како стручно и советодавно тело на министерот за култура, за подготовка на програмата на Министерството за култура за 2007 година за областа филмска дејност. За претседател на Комисијата е назначен Борис Дамовски, режисер, а нејзини членови се Дејан Димевски, директор на фотографија и Елмир Сејфулаху, новинар.

Комисијата се задолжува на министерот да му предложи програми и проекти кои се од национален интерес во областа филмска дејност, доставени на Конкурсот за финансирање на програми и проекти од национален интерес во културата за 2007 година. Таа ги разгледува сите пријави за финансирање проекти и програми од областа на филмската дејност кои се пристигнати на овој Конкурс. Комисијата изготвува Предлог-програма за филмска дејност во 2007 година и ја доставува до министерот за култура на одобрување во рок од еден месец од денот на почнувањето на вршењето на работите утврдени со ова Решение. На претседателот и на членовите на Комисијата им следува паричен надомест за извршената работа, кој ќе го утврди министерот со посебно решение.

Вашиот став како на член на оваа Влада во однос на Пелинце е познат. Каде годинава ќе се потсетиме на 2 август, дали тоа значи дека веќе се воспоставува некаква релација со соседите за чествување на овој битен ден за нашава држава токму на вистинското место каде што и се одвивал настанот - манастирот "Прохор Пчињски"?

БЕЌИРИ: За тоа дополнително ќе се одлучи. Сега сè уште е премногу рано за да се шпекуира и да се подгрева атмосферата.